Lund, 30.I. 1973.

Mult stimate Domnule Papanace,

Primind amabila Dumneavoastră scrisoare cu răspunsuri atît de binevoitoare la chestiunile ridicate din partea mea, mă grăbesc a vă răspunde înainte de a-mi sosi si extrasul de care scrieți.

Ați nimerit adevărul in legătură cu originea mea sud-dunăreană. Provin din regiunea timoceană, avind printre ascendenți români "țăreni", români "ungureni" și, ceva mai departe, amestec de aromân. Am făcut scoala medie prin Macedonia, am avut ceva colegi aromâni și in general i-am cunoscut pe aromani incă din acei ani. De existența in trecut a scolilor românesti in Macedonia eu am auzit prima dată de la aromânul Costache Ianachi, sălășluitor in regiunea timoceană, care mi-a spus odată: "Ce tot zic ei, unii-alții, că sint români? Să le arăt eu ce a scris acum cîtva timp in gazetă că la noi la Gopeș a existat scoală românească!" Am avut apoi si alte momente de descoperiri de acest fel (carte romanească, gramatică românească, răspindirea elementului românesc etc.)

Am apucat să fiu elevul regretatului profesor Victor Papacostea și cu ajutouul său să mă inițiez in problemele romanității balcanice. După ce a stat niște ani in detentiune, prof. V. Papacostea nu s-a putut adapta ("incadra" - precum, de pildă, C.C.Giurescu) și a sucombat, mai ales de răul unei agente provocatoare, plasată chiar intr-o cameră vecină a locuinței sale.

Am cunoscut și mulți alti aromani la Bucuresti (Nușu, Tanașoca s.a.). Pe decedatul Zuca Teodor l-am intilnit penultima dată ieșind dezamăgit de la președintele Academiei, "aromanul" Atanasie Joja (deasemeni decedat, recent), care nu vroise să-l sprijine a-și publica romanul "Vlahostrata". Ultima dată l-am intilnit spunindumi: "Mă duc la vale!" (Adică: in Grecia). Am aflat ulterior că in Grecia i s-a publicat o carte; nu știu dacă romanul amintit sau poezii.

Mereu am căutat oameni cărora să le stea la inimă cauza noastră; si i-am găsit, dar, de obicei, mult prea prudenți.

Vă trimit alăturat textul unei poezii, la care m-am referit incă in prima mea scrisoare, adresată Dumneavoastră de la Viena. Am primit-o zilele acestea de pe unde o lăsasem și am expediat-o și la Freiburg. Adaog și descrierea unei mici intimplări pe tema lui Nusu-Nusici.

La Freiburg am expediat și textul unei variante noi, sud-dunărene, a baladei "Miorița", cu ceea ce am putut să spun despre specificul ei.

Revenind puțin la cele din scrisoarea precedentă, vreau să precizez că obîrșia de la Dunmitor a lui Vuk este certă. Aceasta o spune istoriografia sîrbă, după cum de asemenea ea știe că Vuk și-a vizitat acolo rudele mai indepărtate. Toată chestiunea e că specialiștii respectivi nu-și pun problema acelui anumit specific pe care-l are acel ținut, după cum deasemeni, voit sau involuntar, ei nu găsesc nici o semnificație in numele Bandula.

Numele Carapancea, l-am intilnit in cercetările mele arhivistice, purtindu-l o familie care pe la 1830-1840 și in continuare stăpinea mosia Potestii din regiunea Craiovei (Toma Carapancea). N-am putut să duc pînă la capăt investigațiile amănunțite pentru a găsi veriga de legătură, pe care o presupun, intre acesti Carapancea și cei din Craina. In schimb, m-am edificat că acel Pețacov, fost secretar la Pzvantoglu și poet (a fost primul care a consacrat versuri lui Tudor Vladimirescu, la 1828), a fost aromân. El a fost căsătorit cu o ultimă descendentă a Carapangicilor de la Negotin, pe nume Persida. Erau foarte legați și de orașul Biserica Albă in Banat, unde știm că au existat familii de aromâni.

Conferința Dumneavoastră despre 1821 mi-a plăcut. Doar am mai adăogat niște date și informatii in vederea intăririi celor spuse de Dumneavoastră; mai cu seamă la textul scrisorii folosite, intrucit am scris acele informații în chip de scrisoare, nepresupunind că va fi citată. Am trimis observațiile mele la Freiburg, cu cîteva zile inainte de a p Vă scrie Dumneavoastră ultima dată.

Pentrucă menționati in scrisoare eventualitatea de a publica altundeva incercarea cu Vuk Karadžici, îmi permit a Vă solicita să-mi indicați, dacă se poate, încă vreo altă publicație românească potrivită. Eu nu le cunosc; ci, văd în scrisoarea Dumneavoastră menționată editura "Armatolii", iar de undeva am reținut că a existat (tot la Roma) o revistă "Vatra".

Firește, sint departe de gindul de a ocoli "Albumul", unde am trimis vreo 18-19 materiale; cred insă că este bine a se scrie in diferite publicații, pe teme de acest fel.

Multumindu-Vă pentru informațiile date,

sînt cu sinceră stimă,

S. I. Carleanu

Adresa partic. nouă:
Dag Hammerskjöldv. 4
Michael Hansens Kollegium
F. 128
Lund

Cum am aflat cine era Nușici.

Sunase ora de culcare în internatul nostru. In intervalul de timp de la sunarea clopotelului și pînă la stingere, când se pregăteau pentru culcare, elevii găseau răgazul să mai zburde, să-și dea cîte un ghiont, să-și spună glume sau, să-și arate pornirile și patimile, dacă le aveau.

Așa in seara aceea: cășunase pe mine, ni-tam ni-sam, un macedonean răutăcios de pe la Iștip, ținînd să mă provoace pe chestia că eu sînt "vlah" și că muzica aceea ce se transmisese la radio în timpul cinei îi sunase românește, că lui nu-i place o asemenea muzică ș.a.

Din parte-mi eu nu-i rămâneam dator și era cît pe-aci să ne luăm și la pumni. Îmi era o ciudă nemapomenită, de unde a putut iștipleanul să deducă cum că eu sînt român, când nimeni pînă atunci nu bănuise în mine pe românul; nici că eu, după cum credeam, mi-aș fi trădat prin ceva această obirșie. Trebuie să recunosc: nu-mi convenea "descoperirea" iștipleanului! Aș mai fi avut eu pace, după aceea, din partea altor colegi porniți pe răutăți? Așa că eu țineam să-i dezmint cumva afirmația.

Tocmai în timp ce eu îl certam pe impostor, apare urcînd treptele profesorul-pedagog Iocanovici. Auzind cearta și văzîndu-mă pe mine agitat, Iocanovici mi se adresă cu intrebarea:

- Ce-i, băiete, cine te-a supărat ?
- Iată acesta - zic - mă tot zădărăște aici !
- Cum te zădărăște ?
- Îmi tot spune că sînt valah !

Iocanovici mă privi puțin, apoi zîmbi cu bunăvoință și cu simpatie și mă întrebă, după cum mi se păru mie, cu afecțiune:

- Și...ești sau nu ești ?
- Nu sînt ! - spun repede și răstit, ca să se creadă.

Se pare însă că profesorul nu mi-a dat crezare. Căci, iată ce-mi zise domnia sa:

- Chiar dacă ai fi, ce ai avea să te superi de ceea ce zice Blagoie ? Dimpotrivă, poate că ai avea niște motive să te mandrești. Știi tu că marele nostru dramaturg Branislav Nușici este vlah ?
- Nu știu ! - zic eu, iarăsi cam răstit.
- Da, da, este ! Să știi: Nușici e chiar vla ! Așa căă...vezi. Iar tu...ăla, nu iniția diferende la oara aceasta! Gata!

Toate ca toate, dar ca dramaturgul Nușici, cel mai de seamă și cel mai popular scriitor iugoslav la data aceea, să fie vlah-aromân,

una ca aceasta mie nici nu mi-ar fi putut zrece prin minte. Doar îl chema Barnislav Nușici ! Profesorul Iocanovici o afirmase însă cu toată seriozitatea, în fața elevilor, încît nu incăpea nici o îndoială.

Mult mai tîrziu am putut să mă documentez și să aflu că Branislav Nușici era alias Alcibiad Nușu (fiul aromânului Gheorghe din Smederevo), aromân deci, care vorbea în familie dialectul "valah". Profesorul Iocanovici spusese purul adevăr, în seara aceea la internat, spulberînd astfel răutatea colegului äluia al meu, izbind totodată și în defetismul meu.

De unde oare acea evidentă simpatie a acestui profesor față de "vlahul" Nușici, precum și față de mine, de aci înainte ? Căci domnia sa îmi arăta, din acel moment, o simpatie deosebită și în două-trei rînduri mi-a zis, în patru ochi: "Tu, să înveți bine totdeauna, ca și pînă acum".

Iocanovici era originar din părțile Hertegovinei, pe unde a existat în evul mediu o populație vlahă densă. Nici numele lui - Iocanovici - n-are o rezonanță curat sîrbească. Termenul de "vlah" circulă și în prezent prin acele părți. Așa încît bănuiesc că sentimentul de affinitate cu "valahii" cred că izvora la prof. Iocanovici din această realitate și traditie istorică.

La un alt profesor, coleg cu Iocanovici, de obîrșie din aceleași părți cu el, am observat un interes accentuat și simpatie față de Romania. Iar un coleg mai în virstă, pe nume Latinovici, originar din Lika, situată dincolo de Hartegovina, spunea cu mult haz cum lor le spun acolo "vlasi".

Unii megieşi însă,de pizmă stăpîniţi,
Cu gînd de răfuială şi patimă porniţi,
L-au înveşmîntat cu numiri urîte.
Dar: i-au jinduit oile cornute

Şi s-au înţeles toţi în taină mare;
Graiul să i-l ia,pe el să-l doboare !
Dăinuie şi azi nedreapta lor pornire,
Neamul mic şi paşnic să-mpingă la zdrobire;

Să-nnăbuşe-ncet o limbă,o vrere;
Pe deasupra ei s-aştearnă tăcere !
Armânul cuminte,tras pe înălţime,
Mai înfruntă încă astă dusmănime.

Sus îşi ţine fruntea în ţarcu-i de mioare;
Incă nu-i răpus "la apus de soare" !
Fluiara lui cântă,prin vînturi s-aude;
Duhu-i se ghiceşte,chiar când el s-ascunde.

Ascultaţi,voi neamuri,din cei vechi Balcani:
Unii dintr-ai voştri,de ce sînt duşmani
Neamului "Valah" ? De ce-l ponegresc,
Îi darmă fiinţa,din mers îl opresc !?

Curatul adevăr afla-va omenirea
Şi va întreba: Unde-i înfrăţirea?
Vor răspunde oare că s-au semeţit,
Neamul de Armân să-l mîne la perit ?

+

Iar tu,Aromâne,ridică-ţi privirea !
Aminteşte-ţi legea şi găseşte-ţi firea.
Izbăveşte-ţi chipul de strîmbă cioplire;
Veacul nostru cată a ta primenire !

S.I.Gârleanu

August 1970.

A r o m â n u l

Din veac depărtat ivindu-se domol
Şi pe culmi de munţi tot ţinînd ocol,
Armânu-a străbătut mândru prin trecut,
Pururi apărat de-al vremurilor scut.

A pornit din straturi de-adîncă istorie;
Spre Latini coboară a lui copilărie.
Pe tulpină dreaptă şi-nrădăcinată,
Se sprijină coroana-i de secoli încrengată.

Plămadă a trăiniciei,şi-a durat destin
Prin furtuni,primejdii,cu gîndul senin.
Puternice împărăţii s-au tot înşiruit
Peste Aromânul în munţi adăpostit.

Bizantini şireţi,Bulgari cuceritori
Şi Sîrbi iscusiţi,Turci cuceritori -
Au fost şi au trecut ! Pe-al timpului hotar,
Pieptul le-a ţinut Armânul păcurar !

Infrăţit cu turma blîndelor oiţe,
Neamul cel "Valah" - cu ale lui spiţe -
A purtat departe pe marile-ntinsuri
Străvechile porunci şi ale păcii visuri.

Ca pe-a lor odraslă munţii-l cunoşteau;
În pajişti şi codri voios îl primeau.
El le-a dat numiri după al său grai,
Impodobind cu ele vale,coamă,plai...

El pururi a păstrat graiul său ciudat,
De limba latină moştenire dat.
În lume-a răspîndit vorbele-i armâne,
Glăsuind de oi,de turme,de stîne...

Negustor de-a fost,Aromânul mare
Pe toţi i-a-ntrecut cu-a sa cutezare.
În ţări şi noroade fruntaş a ajuns,
Cu rîvnă şi credinţă în slujbă li s-a pus.